

The Effects and Consequences of Activity of Non-governmental Non-profit Higher Education Institutions and Universities Activities

Majid Rezaeian^{1*} & Mohammad Tavakol²

1. Assistant Professor, Sociology, Cultural and Media Management, Culture and Communication, Soore University, Tehran, Iran

2. Professor, Sociology, Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

Received: 25, May 2019

Accepted: 11, Dec. 2019

Abstract

This paper analyzes the impacts and consequences of the activities of universities and non-governmental, non-profit higher education institutions. The statistical population is 355 officials of these institutions across the country. Out of this population, 201 were selected as sample population by stratified sampling. Survey and questionnaires were employed to collect data and through quantitative method the data was analyzed.

Research findings suggest that the activities of these centers have had various consequences, including expanding higher education, decreasing government authority and spending, reducing internal and external migration for education, assisting in the dismantling of the university entrance examination (konkour), localizing higher education in the provinces, promoting culture of education, creating jobs and income for faculty, staff, and sessional lecturer, and creating opportunity to bring ideas and capabilities out of government.

Keywords: Higher Education, Nonprofit Higher Education Subsystem, Private Higher Education, University.

---

* Corresponding Author: rezaeian@soore.ac.ir

آثار و پیامدهای فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی در ایران (از منظر دست‌اندرکاران مراکز آموزش عالی غیردولتی)

مجید رضائیان^{۱*} و محمد توکل^۲

۱. استادیار جامعه‌شناسی، مدیریت فرهنگی و رسانه، فرهنگ و ارتباطات دانشگاه سوره، تهران، ایران

۲. استاد جامعه‌شناسی، علوم اجتماعی دانشگاه تهران، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۹/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۳/۰۴

چکیده

در این مقاله به تحلیل آثار فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی پرداخته شده است. جامعه آماری شامل ۳۵۵ نفر از دست‌اندرکاران این مؤسسه‌ها در سراسر کشور است که با استفاده از نمونه‌گیری طبقه‌ای، ۲۰۱ نفر از آنان به عنوان جامعه نمونه انتخاب شده‌اند. گردآوری داده‌ها با روش پیمایش و ابزار پرسشنامه انجام شده و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش کمی صورت گرفته است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که فعالیت این مراکز، آثار مختلفی را به همراه داشته است که از جمله می‌توان به گسترش آموزش عالی، کاهش تصدی‌گری و هزینه دولت، کاستن از مهاجرت‌های داخلی و خارجی برای تحصیل، کمک در برچیده شدن سد کنکور، بومی‌سازی آموزش عالی در استان‌ها، ارتقای فرهنگ آموزش، ایجاد شغل و درآمد برای اعضای هیئت علمی، کارکنان و مدرسان حق‌التدریس و ایجاد فرصتی برای بروز و ظهور اندیشه‌ها و قابلیت‌ها خارج از چارچوب دولتی اشاره کرد.

کلیدواژه‌ها: آموزش عالی، دانشگاه، آموزش عالی خصوصی، زیرنظام غیرانتفاعی آموزش عالی.

مقدمه

خصوصی یکی پس از دیگری تأسیس شدند و به فعالیت پرداخته‌اند [۵]. توسعه این بخش از آموزش عالی در سال‌های پیش از انقلاب اسلامی رو به افول گذاشت ولی از اوایل دهه ۶۰ بار دیگر به آن توجه شد و گسترش آن به ویژه در سال‌های پس از جنگ در دستور کار قرار گرفت. هم‌اکنون این مؤسسه‌ها در کنار سایر زیرنظام‌های آموزش عالی در سطح کشور فعال‌اند و مسئولیت خطیر پرورش بخشی از نیروهای متخصص جامعه را بر عهده دارد. این مراکز با توجه به تعدد و گستردگی خود در سطح کشور، واجد کارکردهای مختلفی هستند و فعالیت آنها در جامعه آثار و پیامدهایی را به همراه داشته است [۶]. نظر به اهمیت موضوع، در این مقاله، آثار ناشی از فعالیت این بخش از آموزش عالی مورد توجه قرار گرفته است و به شناسایی آن از منظر دست‌اندرکاران مؤسسه‌های مذکور پرداخته شده است. بنابراین می‌توان پرسش اصلی پژوهش را به شرح زیر دانست:

- فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی چه آثار و پیامدهایی را به همراه داشته است؟

اهداف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش عبارت از شناخت آثار فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی در ایران است. همچنین اهداف فرعی را می‌توان عبارت از شناسایی آثار آموزشی، علمی و پژوهشی، فرهنگی و اجتماعی و مالی و اقتصادی ناشی از فعالیت این مؤسسه‌ها دانست.

پرسش اصلی پژوهش

- ◇ فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی چه آثار و پیامدهایی را به همراه داشته است؟

پرسش‌های فرعی تحقیق

۱. فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی کدام‌یک از آثار و پیامدهای آموزشی را، به همراه داشته است؟
۲. فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی

دستیابی به توسعه پایدار و متوازن، مستلزم برخورداری از نیروی انسانی متخصص و کارآمد است و جز با ایجاد دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی نمی‌توان به این مقصود نائل شد. «بنابراین بخش آموزش عالی در توسعه کشورها، بیش از پیش اهمیت یافته و جایگاه آموزش عالی در این زمینه انکارناپذیر است [۱]. دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به عنوان یکی از مهم‌ترین و پیچیده‌ترین مراکز اندیشه‌ورزی، تولید و انتشار دانش و فرهنگ تمدن بشری، مسئولیت خطیری دارند و از اولویت ویژه‌ای برخوردارند [۲]. با وجود این نکته، یکی از مهم‌ترین چالش‌های دولت‌ها، مشکل تأمین بودجه و منابع مالی کافی برای گسترش آموزش عالی است. این کمبود بودجه از سویی و همچنین تقاضای روزافزون برای این نوع آموزش از سوی دیگر باعث شده است که آموزش عالی و نحوه توسعه آن به یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های دست‌اندرکاران امر در جوامع مختلف تبدیل شود. حل این مسئله به عنوان ضرورتی انکارناپذیر در فرایند توسعه، دولت‌ها را به اتخاذ شیوه‌های مختلفی وادار کرده است [۳]. از جمله روش‌هایی که برای پاسخگویی به تقاضای اجتماعی ورود به دانشگاه و رفع ناتوانی دولت‌ها در تأمین هزینه‌های آموزش عالی مورد توجه قرار گرفته، استفاده از مشارکت بخش خصوصی در آموزش عالی است. به نحوی که در کشورهای مختلف برای رویارویی با افزایش دائمی هزینه‌های آموزش عالی و به منظور افزایش کارایی اجتماعی و اقتصادی آن، رشد این بخش مورد تأیید و تشویق قرار گرفته است. یونسکو نیز طی یک دهه گذشته به موضوع آموزش عالی خصوصی توجه بیشتری کرده است. به نحوی که در آماده‌سازی دومین کنفرانس جهانی آموزش عالی در سال ۲۰۰۹، گزارشی جامع از آموزش عالی خصوصی را به عنوان یکی از اسناد پیش‌زمینه این کنفرانس سفارش داد [۴].

در کشور ایران نیز با وجود آنکه در بدو امر شکل‌گیری و گسترش نظام آموزش عالی در بخش دولتی صورت گرفت اما از حدود ۶ دهه پیش، مشارکت بخش خصوصی در آموزش عالی مورد توجه قرار گرفت و به تدریج از سال ۱۳۳۷ به بعد دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی

منظور از خصوصی‌سازی راه، ضرورت کسب درآمد توسط مؤسسه‌ها و نظام‌ها در ازای بخشی از فعالیت‌شان می‌داند. به نظر او خصوصی‌سازی می‌تواند شامل شهریه‌های بالاتر و دیگر هزینه‌های دریافتی از دانشجویان باشد که به این صورت بخشی از هزینه‌های آموزش با دانشجویان تسهیم می‌شود. این پدیده همچنین می‌تواند به معنای کسب اعتبارات از طریق مشاوره، صدور مجوز، فروش دارایی‌های فکری، همکاری‌های دانشگاه و صنعت درآمدزا، اجاره دادن دارایی‌های دانشگاه و بسیاری از منابع دیگر درآمدزا باشد. خصوصی‌سازی به دلیل مشکلات بودجه‌ای ناشی از همگانی‌سازی، با کاهش سرمایه‌گذاری عمومی و دولتی مواجه است و علاوه بر آن، به دنبال مشروعیت یافتن بحث‌های مربوط به کالای خصوصی برای آموزش عالی، این پدیده تبدیل به ضرورت در بسیاری از مؤسسه‌ها و نظام‌ها شده است [۷]. به نظر کوئیک^۳ خصوصی‌سازی آموزش عالی به فرایند یا گرایش دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی (دولتی و خصوصی) در اتخاذ ویژگی‌ها یا رفتارهای عملیاتی مربوط به شرکت‌های خصوصی اشاره دارد. خصوصی‌سازی تمایل بیشتری به آن دارد که دانشجویان را به عنوان مصرف‌کننده و آموزش دانشگاهی را به عنوان محصول به شمار آورد و به مؤسسه‌های رقیب و بازار، قیمت‌گذاری و افزایش درآمد خالص به دست آمده و بازاریابی فعال و تهاجمی توجه ویژه‌ای دارد. خصوصی‌سازی همچنین بر اتخاذ شیوه‌های مدیریت مربوط به کسب و کار خصوصی همچون انعقاد قرارداد با بیرون یا برون‌سپاری، روابط کار تهاجمی و کم کردن هزینه‌های حقوق و دستمزد، تصمیم‌گیری آگاهانه و تعیین‌کننده، مدیریت بالا به پایین، استفاده گسترده از ممیزی و حسابرسی و اقدام‌های پاسخگویانه و اصرار بر اینکه همه واحدها در سودآوری یا دست کم در معیارهای خاص موفقیت سازمان سهیم‌اند، تأکید دارد [۹]. کرس^۴، خصوصی‌سازی در آموزش عالی از جنبه‌های وسیع‌تر آن راه، افزایش اعتبارات خصوصی و اتکای کمتر به اعتبارات دولتی می‌داند. خصوصی‌سازی تأکید بیشتر بر آموزش به عنوان

غیردولتی - غیرانتفاعی کدامیک از آثار و پیامدهای اجتماعی و فرهنگی راه، به همراه داشته است؟
 ۳. فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی کدامیک از آثار و پیامدهای علمی و پژوهشی راه، به همراه داشته است؟
 ۴. فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی کدامیک از آثار و پیامدهای اقتصادی و مالی راه، به همراه داشته است؟

پیشینه پژوهش

الف) مفاهیم و اهداف خصوصی‌سازی آموزش عالی

گرایش به خصوصی‌سازی از جمله پدیده‌های رو به گسترش در کشورهای در حال توسعه طی چند دهه گذشته است. رویداد پدیده‌هایی از قبیل سقوط ایدئولوژی مارکسیستی، بروز جنبش‌های طرفدار اقتصاد بازار آزاد، تغییرات فناورانه، آشکار شدن ناکارآمدی بخش دولتی و فشار سازمان‌های بین‌المللی و کشورهای کمک‌کننده به دولت‌ها، از جمله عواملی است که بر این گرایش تأثیر داشته است.

خصوصی‌سازی در چارچوب کلی آن، باید به عنوان فرایندی منسجم در درون پارامترهای بازار آزاد و ساختار اقتصادی شامل انعطاف‌پذیری، سودآوری، رقابت و کیفیت در نظر گرفته شود [۷]. مفهوم خصوصی‌سازی در بخش‌هایی مانند صنایع و بازرگانی با شفافیت تعریف شده اما در بخش آموزش بسیار مبهم و غیرشفاف است. خصوصی‌سازی در آموزش، فرایندی دقیق و پیچیده است [۸]. درباره این مفهوم، دیدگاه‌های مختلفی از سوی صاحب‌نظران ارائه شده است که از جمله می‌توان به این موارد اشاره کرد:

کیوب^۱ معتقدند از طریق خصوصی‌سازی، نظام آموزشی از سودمندی و کیفیت برخوردار می‌شود. مراکز خصوصی آموزش با نظارت بازار آزاد، استقلال در سازماندهی و فقدان حاکمیت فرایندهای دیوان‌سالارانه دولتی به سودمندی بالاتری دست می‌یابند [۹]. آلتباخ^۲

3. Kwiek

4. Kerekes

1. Chubb & Moe

2. Altbac

ناشی از انتظار مردم از دولت و استحکام بیشتر نظام آموزش عالی اشاره کرد [۱۰].

ب) پیشینه تحقیق

درباره آثار و پیامدهای فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی تاکنون تحقیقات مختلفی در داخل و خارج از کشور انجام شده که در جدول (۱) به مواردی از آن اشاره می‌شود.

محصول، دانشجو به عنوان مشتری، آگاهی از رقابت و شناخت نقاط قوت و ضعف مؤسسه نسبت به رقبای، قیمت‌گذاری و منابع درآمد خالص، بازاریابی و برون‌سپاری شمرده می‌شود [۷].

خصوصی‌سازی مراکز آموزش عالی، به طور کلی برای تحقق اهداف خاصی صورت می‌گیرد که از آن جمله می‌توان به افزایش کیفیت آموزش عالی، ارضای نیازهای متنوع فراگیران (دانشجویان)، ایجاد تنوع در محتوای آموزشی، تنوع در روش‌های عرضه مطالب، کاهش فشار

جدول ۱. پیشینه پژوهش‌های داخلی انجام شده درباره آثار و پیامدهای فعالیت مراکز آموزش عالی خصوصی

نام پژوهشگر	سال انتشار	عنوان پژوهش	مهم‌ترین آثار
تسنیمی و سجادی [۱۰]	۱۳۸۰	نقدی بر مبانی نظری خصوصی‌سازی مراکز آموزش عالی	تنوع بخشیدن در روش‌های عرضه مطالب به دانشجویان، ایجاد فرصتی برای بروز و ظهور اندیشه‌ها و قابلیت‌های افراد در خارج از چارچوب دولتی، ایجاد تنوع در محتوای آموزشی و کاهش تصدی‌گری و هزینه دولت در بخش آموزش عالی، تنوع بخشیدن به روش‌های عرضه مطالب به دانشجویان، محدودیت طبقات کم‌درآمد در راه‌یابی به آموزش عالی غیردولتی
مهرخوان و غمخوار [۱۱]	۱۳۸۷	مؤسسه‌های آموزش عالی غیرانتفاعی - غیردولتی (بررسی قابلیت‌ها، چالش‌ها و راهبردها)	کمک در راستای برچیده شدن سد کنکور، بومی‌سازی آموزش عالی در استان‌ها، توسعه کالبدی فضای آموزشی، کمک به تحقق بخشیدن به اهداف برنامه‌های توسعه در امر آموزش عالی، ارتقای فرهنگ آموزش از طریق فراهم کردن زمینه دسترسی آسان مردم به آموزش، کاستن از مهاجرت افراد جویای تحصیل به خارج از کشور، کاهش تصدی‌گری و هزینه دولت در بخش آموزش عالی و ایجاد زمینه استخدام برای اعضای هیئت علمی و کارکنان مؤسسه‌ها
نادری [۱۳]	۱۳۹۱	طرح آمایش آموزش عالی کار گروه توسعه غیرانتفاعی از ۸۹ تا ۹۱	کمک در راستای برچیده شدن سد کنکور، جلب مشارکت مردمی در مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، ایجاد تنوع در محتوای آموزشی، کاهش تصدی‌گری و هزینه دولت در بخش آموزش عالی و ایجاد زمینه استخدام برای اعضای هیئت علمی و کارکنان مؤسسه‌ها، استفاده از استادان در سطح پایین
امپونسا و انوها ^۱ [۱۴]	۲۰۱۳	عملکرد و چالش‌های دانشگاه‌های خصوصی در غنا و نیجریه	توانایی ارائه برنامه دانشگاهی مستمر طی سال‌های مختلف، تربیت فارغ‌التحصیلان با بهترین کیفیت و با اخلاق و دارای نظم و انضباط
محدثی گیلوانی [۱۵]	۱۳۹۲	پیامدهای تجاری‌شدن فزاینده آموزش عالی در ایران	ورود داوطلبان فاقد صلاحیت برای تحصیل، کاستن از مهاجرت افراد جویای تحصیل به خارج از کشور، جلب مشارکت مردمی در مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی و جلوگیری از خروج ارز و سرمایه ملی به خارج از کشور بابت ادامه تحصیل دانشجویان، توجه صرف به انتقال علم و نپرداختن به تولید آن
قریشی و همکاران [۱۶]	۱۳۹۶	تحلیل محتوای مقاله‌های حوزه خصوصی‌سازی آموزش عالی در مجله‌های علمی کشور	کسب درآمد توسط دانشگاه‌ها، تنوع بخشی به آموزش عالی، صرفه‌جویی در هزینه‌ها و کاهش فشار مالی دولت، رشد کمی آموزش عالی و همچنین جلوگیری از تمرکزگرایی و افزایش مشارکت مردم در امور مختلف، افزایش دانش کیفیت فرایند آموزش، طبقاتی‌شدن آموزش به نفع طبقه‌های بالای جامعه، رشد کمی مراکز خصوصی آموزش عالی، مدرک آموختگان بیکار و تقلب و فساد آموزشی به علاوه مشکلات ساختاری در راه‌اندازی دانشگاه‌های خصوصی
قریشی [۱۷]	۱۳۹۵	تحلیلی بر مطالعات انجام شده در زمینه خصوصی‌سازی آموزش عالی	گسترش بی‌رویه مراکز خصوصی آموزش عالی منجر به کاهش کیفیت، افزایش نرخ بیکاری، فقدان کاهش وابستگی مالی به بودجه بخش دولتی، پاسخگو نبودن به نیازهای بازار کار و اولویت منافع فردی نسبت به منافع اجتماعی

جدول ۲. پیشینه پژوهش‌های خارجی انجام شده درباره آثار و پیامدهای فعالیت مراکز آموزش عالی خصوصی

نام پژوهشگر	سال انتشار	عنوان پژوهش	مهم‌ترین آثار
ویلیکینسون و یوسف ^۱ [۱۶]	۲۰۰۵	آموزش عالی بخش دولتی و خصوصی در مالزی: تحلیل تطبیقی	دانشگاه‌های خصوصی به عنوان مکمل دانشگاه‌های دولتی در ارائه آموزش عالی به حساب می‌آیند
کرونکوویچ و پوزگا ^۲ [۱۷]	۲۰۰۷	دلایل و الگوهای خصوصی‌سازی در آموزش عالی	کاهش تصدی‌گری و هزینه دولت در بخش آموزش عالی، توجه به آموزش با دید مادی
وان ^۳ [۱۸]	۲۰۰۷	مؤسسه‌های آموزش عالی دولتی و خصوصی در مالزی: رقابت‌های رقابتی، مکمل یا تلاقی به عنوان ارائه‌دهنده آموزش	ایفای نقش جایگزین و مکمل یکدیگر از سوی آموزش عالی دولتی و خصوصی (همزمان) و ارائه‌ی یک مدل تلفیقی (دولتی و خصوصی) در ارائه آموزش عالی
محمود ^۴ [۱۹]	۲۰۰۸	چالش‌های پیش‌روی خصوصی‌سازی آموزش عالی در جهان عرب	محدودیت طبقات کم‌درآمد در راه‌یابی به آموزش عالی خصوصی
علم و کومار هالدر ^۵ [۲۰]	۲۰۱۶	ظهور و تأثیر خصوصی‌سازی آموزش عالی: مرور کلی هند	وجود آثار مثبت و منفی در نظام آموزشی، برآورده کردن تقاضای روبه رشد آموزش عالی، ایجاد برنامه‌های جدید افزایش اشتغال، فرصت‌های کسب درآمد و دستیابی به توسعه اقتصادی در سطوح مختلف
فر آکپلو ^۶ [۲۱]	۲۰۱۶	دستاوردها و چالش‌های آموزش عالی خصوصی	تغییر در چشم‌انداز آموزش عالی، ایجاد پویایی و رقابت در آموزش عالی، خارج کردن آموزش عالی از انحصار بخش دولتی، ایجاد انعطاف و نوآوری در روش‌های عرضه مطالب

و کارکردهای اجتماعی و الگوهای رفتار جمعی و هدف آن، توصیف واقعیت‌ها و پدیده‌های جمعی و تحلیل کارکردی یا علت‌کاوانه آنها است. مرتون به تمایز بین کارکردهای مختلف یک نظام قائل شده و آن وجود کارکردهای آشکار (با نیت قبلی) و پنهان (بدون نیت قبلی) است [۲۴]. مرتون در ضمن این نکته را نیز آشکار ساخت که کارکردگرایی ساختاری نه فقط با کارکردهای مثبت بلکه باید با پیامدهای منفی (کژکارکردها) نیز ارتباط داشته باشد [۲۵]. مروری بر وضعیت آموزش عالی در ایران حاکی از آن است که طی چند دهه گذشته بخش خصوصی با ایجاد دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های غیردولتی - غیرانتفاعی به عنوان یکی از زیر نظام‌های آموزش عالی در سطح کشور به فعالیت مشغول است. روشن است با توجه به آنچه درباره نظریه کارکردگرایی ساختاری آورده شد، می‌توان انتظار داشت که این پدیده نیز مانند سایر پدیده‌های اجتماعی و فرهنگی، واجد آثار و پیامدهای مثبت و منفی در زمینه‌های مختلف باشد. نتایج مطالعات پیشین گویای آن است که آثار مذکور می‌تواند طیف متنوعی از امور آموزشی، علمی و پژوهشی، فرهنگی و اجتماعی و مالی و اقتصادی را دربر داشته باشد.

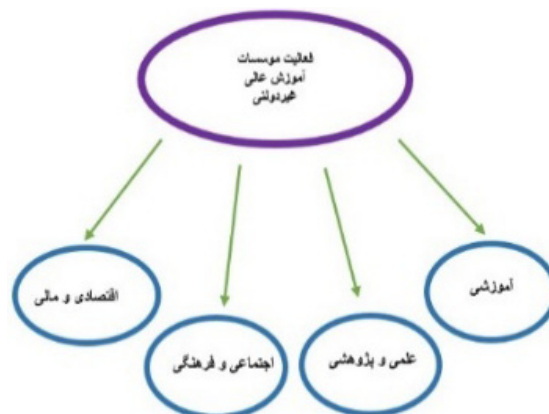
با مروری بر آنچه آورده شد می‌توان دریافت در مطالعات پیشین به صورت مختلف آثار و پیامدهای فعالیت آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی مورد توجه قرار گرفته است. اگرچه در این تحقیقات، موضوع بیشتر از دیدگاه خبرگان بررسی و کمتر از منظر دست‌اندرکاران این گونه مراکز به آن پرداخته شده است.

ج) چارچوب مفهومی

با توجه به آنکه در این پژوهش به شناسایی آثار و پیامدها و یا به تعبیر دیگر کارکردهای دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی پرداخته شده، بنیان نظری این پژوهش بر تئوری کارکردگرایی ساختاری رابرت مرتون استوار شده است. موضوع مطالعه مرتون واقعیت‌ها و پدیده‌های جمعی و عینی نظیر ساختارها

1. Wilkinson & Yosof
2. Crnkovic & Pozega
3. Wan
4. Mahmood
5. Alam & Kumar Halder
6. FramAkplu

آثار و پیامدهای مذکور را می‌توان به صورت مدل مفهومی زیر نشان داد:

نمودار ۱. پیامدهای فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی- غیر انتفاعی

روش تحقیق

این پژوهش را می‌توان بر حسب ماهیت، در زمره تحقیقات توصیفی و از نظر هدف به عنوان یک پژوهش کاربردی به شمار آورد. در تحقیق حاضر، برای شناسایی پیامدهای فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی ابتدا با استفاده از مطالعه اسناد و مدارک و مصاحبه اکتشافی با برخی از صاحب‌نظران، فهرستی از موارد ممکن تهیه شد.

جدول ۳. توزیع فراوانی مصاحبه‌شوندگان در مطالعه اکتشافی بر حسب عنوان لایه یا قشر

ردیف	عنوان لایه یا قشر	تعداد مصاحبه‌شوندگان
۱	وزیر و معاونان وزارت علوم تحقیقات و فناوری	۳
۱	مدیران کل آموزشی در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۳
۲	مدیران و کارشناسان اداره کل آموزش غیردولتی، وزارت علوم تحقیقات و فناوری	۴
۳	اعضای هیئت علمی مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی	۳
۴	اعضای شورای مرکزی اتحادیه مؤسسه‌های غیردولتی- غیرانتفاعی	۳
۶	پژوهشگران و استادان حوزه آموزش عالی و جامعه‌شناسی علم	۷
۷	دست‌اندرکاران و معاونان مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی- غیر انتفاعی	۴
	جمع	۲۷

نظر به تعدد مؤسسه‌ها و پراکندگی آن در سطح کشور، از نمونه‌گیری استفاده شده است. به این منظور شیوه تصادفی طبقه‌ای توزیع به نسبت برای نمونه‌گیری انتخاب و با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه در ابتدا ۱۸۶ مورد محاسبه شد که بی‌گمان برای افزایش سطح اطمینان، حجم نمونه در کل مقداری افزایش یافت و به ۲۰۱ مورد بالغ شد. تعداد کل مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی در هر استان و همچنین تعداد نمونه مورد مطالعه را می‌توان در جدول (۴) ملاحظه کرد.

پس از انجام مطالعات اکتشافی، موارد ممکن برای سنجش، به صورت پرسشنامه محقق ساخته تنظیم شد و در اختیار جامعه آماری قرار گرفت. در این تحقیق جامعه آماری عبارت از دست‌اندرکاران کلیه مؤسسه‌های آموزش غیردولتی- غیرانتفاعی در سطح کشور است. تعداد این مراکز تا سال ۱۳۹۵، ۳۵۵ مورد بوده است که در استان‌های مختلف توزیع شده است.

واحد تحلیل در این پژوهش، سازمان است. به تعبیر دیگر آنچه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته، آثار ناشی از فعالیت هر یک از دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی- غیرانتفاعی است.

جدول ۴. توزیع مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی در سطح استان‌ها

نام استان	تعداد مؤسسه	تعداد نمونه محاسبه شده	تعداد نمونه گردآوری شده
آذربایجان شرقی	۱۷	۹	۱۲
آذربایجان غربی	۱۲	۶	۵
اردبیل	۵	۳	۱
اصفهان	۳۱	۱۶	۱۸
البرز	۲	۱	۲
ایلام	۲	۱	۱
بوشهر	۳	۲	۱
تهران	۱۹	۱۰	۱۲
خراسان جنوبی	۲	۱	۲
خراسان رضوی	۳۲	۱۷	۲۱
خراسان شمالی	۳	۲	۳
خوزستان	۶	۳	۳
چهارمحال بختیاری	۱	۱	۰
زنجان	۵	۳	۵
سمنان	۱۲	۶	۹
سیستان و بلوچستان	۶	۳	۵
فارس	۱۳	۷	۸
قزوین	۲۳	۱۲	۱۴
قم	۱۷	۹	۵
کردستان	۴	۲	۲
کرمان	۱۵	۸	۷
کرمانشاه	۵	۳	۲
کهگیلویه و بویر احمد	۴	۲	۱
گلستان	۱۴	۷	۷
گیلان	۲۰	۱۰	۱۱
لرستان	۶	۳	۴
مازندران	۴۶	۲۴	۲۵
مرکزی	۱۳	۷	۸
هرمزگان	۳	۲	۰
همدان	۷	۴	۵
یزد	۶	۴	۲
جمع	۳۵۵	۱۸۸	۲۰۱

برای گردآوری داده‌ها در این پژوهش از روش پیمایش و ابزار پرسشنامه استفاده شده است. به این منظور ابتدا با سود جستن از مطالعه اسناد و مدارک، مصاحبه اکتشافی، شرکت در جلسه‌های بحث گروهی و تجربه زیسته پژوهشگر، فهرستی از آثار و پیامدهای ممکن برای مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی تهیه شد. سپس موارد یاد شده به صورت پرسشنامه مختلط (مربک از پرسش‌های بسته و باز) تنظیم شد. این پرسشنامه پس از آزمون اولیه و سنجش روایی، با استفاده از سامانه ای آرپی^۱ متعلق به وزارت علوم، برای کلیه مؤسسه‌های مورد مطالعه ارسال شد. لازم به ذکر است پاسخگویان پس از جواب دادن به پرسشنامه، به تدریج آن را از طریق سامانه مذکور و یا روش‌های دیگر مانند دورنگار و یا پست، آن را برای پژوهشگر بازپس فرستادند.

برای تعیین روایی ابزار گردآوری از روش اعتبار صوری استفاده شده است. به این منظور پس از نگارش پرسشنامه و تنظیم آن، برای داوری نزد ۱۴ نفر از خبرگان ارائه شد که جملگی از استادان دانشگاه و دست‌اندرکار امور آموزش عالی بودند که سرانجام پس از اعمال اصلاحات پیشنهادی، مورد تأیید قرار گرفت.

برای سنجش روایی سازه‌ای نیز از تحلیل عاملی استفاده شده است و از آنجا که مقدار کی‌ام‌ا^۲ در کلیه ابعاد تعیین شده، از ۰/۷ بیشتر بود، روایی سازه‌ای با توجه به همبستگی موجود مورد تأیید قرار گرفت. به منظور تعیین پایایی پرسشنامه، در ابتدای امر و در مرحله پایلوت تعداد ۳۶ پرسشنامه در بین جامعه آماری که نمونه پژوهش از آن انتخاب شده بود، توزیع و سپس جمع‌آوری شد و پس از تجزیه و تحلیل داده‌های این پرسشنامه‌ها، ضریب پایایی (آلفای کرونباخ) برابر با ۰/۹۱۲ به دست آمد. پس از اتمام مرحله گردآوری داده‌ها، بار دیگر از ضریب آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی استفاده شد و با توجه به آن که مقدار ضریب مذکور از ۰/۹۲۸ (از ۰/۷ بیشتر بود، پایایی ابزار گردآوری مورد تأیید قرار گرفت.

برای تجزیه و تحلیل یافته‌های این تحقیق از روش

کمی استفاده شده است. به این منظور ابتدا داده‌های گردآوری شده استخراج شد و با استفاده از نرم‌افزار آماری اسپس^۳ مورد پردازش قرار گرفت. برای تحلیل یافته‌ها ابتدا با استفاده از جداول توزیع فراوانی (بر حسب درصد) و برخی مشخصه‌های مرکزی و پراکنندگی، به توصیف پیامدهای فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی پرداخته شد. سپس با استفاده از آزمون تی^۴ تک نمونه‌ای به مقایسه میانگین به دست آمده (که بین ۱ تا ۵ متغیر بود) با سطح مورد انتظار (۳) اقدام شد. بدیهی است مواردی که میانگین به دست آمده با سطح مورد انتظار تفاوت معناداری نداشت و یا از آن بالاتر بود به عنوان تأیید فرض وجود پیامد مورد نظر محسوب شد و مواردی که میانگین به دست آمده کمتر از سطح مورد انتظار بود و با آن تفاوت معناداری داشت، به عنوان رد فرض وجود آن پیامد به شمار رفته است.

یافته‌ها

در این بخش به نتایج حاصل از تحلیل آماری پرسشنامه‌های گردآوری شده، مبادرت می‌شود. لازم به ذکر است برای رعایت اختصار، از پرداختن به مواردی که بر اساس آزمون آماری، میانگین آن کمتر از سطح مورد انتظار بود، خودداری شده است.

توضیح: در این پژوهش دامنه تغییرات میانگین از ۱ تا ۵ در نظر گرفته شده و برای تعیین موقعیت هر یک از آثار و پیامدهای مورد بررسی از طیف پنج قسمتی به شرح زیر استفاده شده است:

بسیار زیاد (۵-۴/۲)، زیاد (۴/۱۹-۳/۴)، تا حدی کم (۳/۳۹-۲/۶)، کم (۲/۵۹-۱/۸)، بسیار کم (۱/۷۹-۱)

◆ آثار و پیامدهای آموزشی

فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، آثار و نتایج گوناگونی در عرصه آموزش عالی در پی داشته است. اهم این موارد را می‌توان در جدول (۵) ملاحظه کرد:

۱. ERP

۲. شاخص KMO معیاری برای «کفایت نمونه‌گیری»

3. SPSS
4. T Test

جدول ۵. پیامدهای آموزشی مفروض ناشی از فعالیت دانشگاه‌ها و موسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی در ایران

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
ایجاد زمینه تحصیل برای صدها هزار نفر در مقاطع مختلف و ارائه خدمات و تسهیلات لازم به آنها	۴/۳۵	۰/۷۵	۲۵/۲۸	۱۹۹	۰/۰۰۰
کمک در راستای برچیده شدن سد کنکور	۴/۳۲	۰/۹۲	۲۰/۱۰	۱۹۹	۰/۰۰۰
بومی‌سازی آموزش عالی در استان‌ها	۴/۱۹	۰/۹۹	۱۶/۹۲	۱۹۹	۰/۰۰۰
توسعه کالبدی فضای آموزشی	۳/۸۰	۰/۹۹	۱۱/۳۶	۱۹۸	۰/۰۰۰
تنوع در روش‌های عرضه مطالب به دانشجویان	۳/۷۵	۰/۹۳	۱۱/۲۳	۱۹۶	۰/۰۰۰
توجه به آموزش با دید مادی	۳/۵۴	۱/۰۶	۴/۴۲	۱۹۷	۰/۰۰۰
استفاده از مدرسان سطح پایین در مؤسسه‌های غیردولتی- غیرانتفاعی	۳/۲۰	۱/۰۵	۲/۷۵	۱۹۷	۰/۰۰۶
ورود داوطلبان فاقد صلاحیت برای تحصیل در دانشگاه	۲/۷۸	۱/۲۸	-۲/۳۷	۱۹۶	۰/۰۱۸

پیامدهای مطرح درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی است [۱۱]. یافته‌های پژوهش گویای آن است که ۷۹/۶ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود این پیامد را در سطح زیاد و یا بسیار زیاد می‌دانند. ۱۴/۴ درصد نیز آن را تا حدی پذیرفته‌اند و بی‌گمان در این میان ۶ درصد وجود آن را در سطح کم و یا بسیار کم گفته‌اند. به هر ترتیب با توجه به میانگین به دست آمده (۴/۱۹) می‌توان تأثیر فعالیت مؤسسه‌های یاد شده در این زمینه را در سطح زیاد ارزیابی کرد؛

۴. از دیگر آثار که درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، طرح شده، توسعه کالبدی فضای آموزشی است [۱۱]. نتایج به دست آمده بیانگر آن است که از مجموع دست‌اندرکاران این مراکز، ۶۲/۸ درصد وجود این پیامد را در سطح زیاد و بسیار زیاد، ۲۸/۱ درصد تا حدی و ۹ درصد نیز آن را در سطح کم و یا بسیار کم گفته‌اند. با توجه به میانگین به دست آمده (۳/۸۰) می‌توان اظهار داشت به عقیده دست‌اندرکاران مؤسسه‌های یاد شده، فعالیت بخش مذکور در این باره تا حد زیادی مؤثر بوده است؛

۵. تنوع بخشیدن به روش‌های عرضه مطالب به دانشجویان، یکی دیگر از آثار مطرح درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی است [۱۰]. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که ۶۶ درصد

۱. ایجاد زمینه تحصیل برای صدها هزار نفر در دوره‌های مختلف و ارائه خدمات و تسهیلات لازم، از جمله آثار و پیامدهایی است که درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی طرح شده است [۲۶]. نتایج پژوهش گویای آن است که ۸۸/۶ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود این پیامد را در سطح زیاد و یا بسیار زیاد ذکر کرده‌اند. ۹/۵ درصد نیز وجود آن را تا حدی پذیرفته و البته ۲ درصد از آنان نیز آن را در سطح کم و حتی بسیار کم گفته‌اند. با توجه به میانگین حاصل (۴/۳۵) در مجموع می‌توان تأثیر فعالیت مؤسسه‌های یاد شده در این باره را در سطح بسیار زیاد مورد پذیرش قرار داد؛

۲. یکی دیگر از آثار و پیامدهای مطرح درباره فعالیت مؤسسات آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، کمک در جهت برچیده شدن سد کنکور است [۱۳]. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که ۸۲/۶ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، به وجود این پیامد در سطح زیاد و بسیار زیاد قائل‌اند و این در حالی است که ۱۲/۴ درصد از آنان، این پیامد را تا حدی پذیرفته‌اند و فقط ۵ درصد آن را در سطح کم و یا بسیار کم گفته‌اند. بر پایه میانگین آرای یاد شده (۴/۳۲) می‌توان دریافت فعالیت مؤسسه‌های مذکور در این باره در سطح بسیار زیاد مؤثر بوده است؛

۳. بومی‌سازی آموزش عالی در استان‌ها، از دیگر آثار و

آن را در سطح کم و بسیار کم ذکر کرده‌اند. بر اساس میانگین به دست آمده (۳/۲۰) می‌توان از منظر پاسخگویان، تا حدودی وجود این پیامد را مورد تأیید قرار داد؛

۸. از جمله آثار و پیامدهای منفی که درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی طرح شده، ورود داوطلبان فاقد صلاحیت برای تحصیل در دانشگاه است [۱۵]. نتایج به دست آمده گویای آن است که ۳۲/۵ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود این پیامد را در سطح زیاد و بسیار زیاد می‌دانند. ۲۸/۹ درصد نیز وجود آن را تا حدی دانسته‌اند و ۳۸/۴ درصد نیز تأثیر آن را کم و یا بسیار کم ذکر کرده‌اند. به هر ترتیب با توجه به میانگین به دست آمده (۲/۷۸) می‌توان دریافت دست‌اندرکاران تأثیر فعالیت مؤسسه‌های مذکور در این زمینه را در سطح کم برآورد می‌کنند.

◆ آثار و پیامدهای اجتماعی و فرهنگی

یافته‌های پژوهش همچنین گویای آن است که فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، آثار و پیامدهای اجتماعی و فرهنگی مختلفی را به همراه داشته است. از جمله این موارد می‌توان به جدول (۶) اشاره کرد:

از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود این پیامد را در سطح زیاد و بسیار زیاد می‌دانند. ۲۴/۴ درصد از آنان نیز تا حدی به وجود این پیامد قائل‌اند و حال آنکه ۹/۶ درصد نیز آن را در سطح کم و یا بسیار کم گفته‌اند. با توجه به میانگین به دست آمده (۳/۷۵) می‌توان تأثیر فعالیت مؤسسه‌های مذکور در این باره را در سطح زیاد ارزیابی کرد؛

۶. از جمله آثار و پیامدهایی که درباره فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی طرح شده، توجه به آموزش با دید مادی است [۱۹]. با مروری بر یافته‌های پژوهش می‌توان دریافت که از مجموع دست‌اندرکاران مؤسسه‌های مورد بررسی ۱۳/۷ درصد وجود آن را در سطح زیاد و یا بسیار زیاد، ۲۶ درصد نیز وجود آن را تا حدی و ۶۰/۳ درصد نیز آن را در سطح کم یا بسیار کم گفته‌اند. بر اساس میانگین به دست آمده (۳/۵۴) می‌توان از منظر پاسخگویان، وجود این پیامد را به مقدار زیاد مورد تأیید قرار داد؛

۷. استفاده از استادان در سطح پایین از دیگر آثار فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی به شمار می‌رود [۱۳]. نتایج حاصل حاکی از آن است که ۳۶/۳ درصد از پاسخگویان، وجود پیامد یاد شده را در سطح زیاد و بسیار زیاد مورد تأیید قرار داده‌اند. ۴۰/۴ درصد نیز وجود آن را تا حدی پذیرفته‌اند و ۲۳/۳ درصد

جدول ۶. پیامدهای اجتماعی و فرهنگی مفروض ناشی

از فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی در ایران

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
کمک به دولت در گسترش آموزش عالی	۴/۵۹	۰/۷۵	۲۹/۷۰	۱۹۷	۰/۰۰۰
کاستن از مهاجرت‌های داخلی (بین استانی) برای ادامه تحصیل	۴/۴۳	۰/۸۰	۲۵/۲۴	۱۹۸	۰/۰۰۰
کمک به تحقق بخشیدن به اهداف برنامه‌های توسعه در امر آموزش عالی	۴/۳۵	۰/۷۱	۲۶/۷۳	۱۹۹	۰/۰۰۰
ارتقای فرهنگ آموزش از طریق فراهم نمودن زمینه دسترسی آسان مردم منطقه به آموزش عالی	۴/۱۹	۰/۸۵	۱۹/۸۲	۱۹۸	۰/۰۰۰
حضور مؤسسه‌های شبه‌دولتی در غالب مؤسسه‌های غیرانتفاعی	۴/۰۳	۰/۹۸	۱۴/۶۹	۱۹۶	۰/۰۰۰
رواج تلقی از مفهوم غیرانتفاعی که مترادف با فقدان جدیت و سخت‌کوشی است	۳/۸۹	۰/۹۸	۱۲/۸۸	۱۹۸	۰/۰۰۰
کاستن از مهاجرت افراد جویای تحصیل به خارج از کشور	۳/۴۹	۱/۲۱	۵/۷۶	۱۹۸	۰/۰۰۰
محدودیت طبقات کم‌درآمد در راه‌یابی به آموزش عالی	۲/۸۷	۱/۰۷	-۱/۵۸	۱۹۷	۰/۱۱۴

۱۹]. نتایج به دست آمده گویای آن است که ۵۴/۳ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود پیامد یاد شده را در سطح زیاد و بسیار زیاد ارزیابی کرده‌اند. ۲۷/۱ درصد نیز آن را تا حدی پذیرفته‌اند و این در حالی است که ۱۸/۵ درصد نیز آن را در سطح کم و بسیار کم گفته‌اند. با توجه به میانگین به دست آمده (۳/۴۹) می‌توان وجود این پیامد را نیز تا حدود زیادی پذیرفت؛

۵. حضور مؤسسه‌های شبه‌دولتی در غالب مؤسسه‌های غیردولتی - غیرانتفاعی، می‌تواند به عنوان یکی دیگر از آثار و پیامدهای فعالیت این قبیل مراکز به شمار آید. این مؤسسه‌های هرچند جزء دانشگاه‌های دولتی به شمار نمی‌روند ولی وابسته به سازمان‌ها و نهادهای حاکمیتی محسوب می‌شوند و به صورت غیرمستقیم از بودجه و امکانات دولتی بهره‌مندند. بررسی یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که ۷۴/۱ درصد از پاسخگویان وجود این پیامد را در سطح زیاد و بسیار زیاد می‌دانند. ۱۷/۸ درصد نیز وجود آن را تا حدی پذیرفته‌اند و در این میان ۸/۱ درصد نیز آن را در سطح کم و یا بسیار کم ذکر کرده‌اند. بر اساس میانگین به دست آمده (۴/۰۳) می‌توان از منظر پاسخگویان، وجود این پیامد را به مقدار زیاد مورد تأیید قرار داد؛

۶. یکی دیگر از آثار و پیامدهای مطرح، وجود تلقی نادرست از مفهوم غیردولتی - غیرانتفاعی است که مترادف با فقدان جدیت و سخت‌کوشی است [۱۲]. بررسی یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که ۶۸/۹ درصد از پاسخگویان وجود این پیامد را در سطح زیاد و بسیار زیاد می‌دانند. ۲۳/۶ درصد نیز وجود آن را تا حدی پذیرفته‌اند و در این میان ۷/۵ درصد نیز آن را در سطح کم و یا بسیار کم ذکر کرده‌اند. بر اساس میانگین به دست آمده (۳/۸۹) می‌توان از منظر پاسخگویان، وجود این پیامد را به مقدار زیاد مورد تأیید قرار داد؛

۷. کاستن از مهاجرت‌های داخلی (بین‌استانی) که به منظور ادامه تحصیل انجام می‌شود، از جمله آثار و پیامدهایی است که درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی طرح شده است. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان دریافت ۸۸/۵ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، پیامد یاد شده را در سطح

۱. کمک به دولت در گسترش آموزش عالی، از جمله پیامدهای مطرح درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی است [۲۷]. یافته‌های پژوهش گویای آن است که ۹۳/۴ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود این پیامد را در سطح زیاد و حتی بسیار زیاد گفته‌اند. ۴ درصد نیز وجود آن را تا حدی دانسته‌اند و البته در این میان فقط ۲/۵ درصد آن را در سطح کم و بسیار کم می‌دانند. با نگاهی بر میانگین آرای دست‌اندرکاران (۴/۵۹) می‌توان گفت که آنان در سطح بسیار زیادی به تأثیر فعالیت مؤسسه‌های مذکور در این زمینه قائل‌اند؛

۲. از دیگر آثار و پیامدهایی که درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی طرح شده، کمک به تحقق بخشیدن به اهداف برنامه‌های توسعه در امر آموزش عالی است [۱۱]. نتایج به دست آمده گویای آن است ۹۰/۱ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود این پیامد را در سطح زیاد و بسیار زیاد می‌دانند. ۸ درصد نیز وجود آن را تا حدی دانسته‌اند و فقط ۲ درصد تأثیر آن را کم و یا بسیار کم ذکر کرده‌اند. به هر ترتیب با توجه به میانگین به دست آمده (۴/۳۵) می‌توان دریافت دست‌اندرکاران مورد نظر تأثیر فعالیت مؤسسه‌های مذکور در این زمینه را در سطح بسیار زیادی برآورد می‌کنند؛

۳. ارتقای فرهنگ آموزش از طریق ایجاد امکان دسترسی آسان مردم به آموزش عالی، از دیگر دستاوردهای مطرح درباره فعالیت مؤسسه‌های غیردولتی - غیرانتفاعی است [۱۱]. یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که ۸۲/۴ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود این پیامد را در سطح زیاد و یا بسیار زیاد ارزیابی کرده‌اند. حال آنکه ۱۳/۱ درصد از آنان این تأثیر را تا حدی پذیرفته‌اند و فقط ۴/۵ درصد نیز آن را در سطح کم و یا خیلی کم گفته‌اند. با توجه به میانگین به دست آمده (۴/۱۹) می‌توان تأثیر فعالیت مؤسسه‌های یاد شده در این باره را تا حدود زیادی مورد تأیید قرار داد؛

۴. از دیگر آثار و پیامدهایی که درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی ذکر شده، کاستن از مهاجرت افراد جویای تحصیل به خارج از کشور است

درصد نیز آن را تا حدی پذیرفته اند و ۳۵/۳ درصد نیز آن را کم و یا بسیار کم گفته‌اند. از منظر پاسخگویان بر اساس میانگین به دست آمده (۲/۸۷) این پیامد مورد تأیید است.

◆ آثار و پیامدهای علمی - پژوهشی

فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، همچنین آثار و پیامدهای علمی و پژوهشی مختلفی در پی داشته است که می‌توان اهم آنها را در جدول (۷) ملاحظه کرد:

زیاد و بسیار زیاد می‌دانند. ۹ درصد نیز تا حدی به وجود آن قائل بوده‌اند و بی‌گمان ۲/۵ درصد نیز تأثیر آن را در سطح کم و یا بسیار کم ارزیابی کرده‌اند. بر پایه میانگین حاصل (۴/۴۳) می‌توان در مجموع وجود این پیامد را در سطح بسیار زیاد مورد تأیید قرارداد؛

۸. محدودیت طبقات کم‌درآمد در راه‌یابی به آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی در زمره آثار مطرح درباره فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی است [۱۰]. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که ۲۶/۳ درصد از پاسخگویان وجود پیامد یاد شده را در سطح زیاد و بسیار زیاد ذکر کرده‌اند. ۳۸/۴

جدول ۷. پیامدهای علمی - پژوهشی مفروض ناشی

از فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی در ایران

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
ایجاد فرصتی برای بروز و ظهور اندیشه‌ها و قابلیت‌های افراد در خارج از چارچوب دولتی	۳/۸۹	۰/۸۵	۱۴/۸۳	۱۹۹	۰/۰۰۰
ایجاد تنوع در محتوای آموزشی	۳/۸۰	۰/۹۳	۱۲/۱۴	۱۹۸	۰/۰۰۰
ورود به برخی عرصه‌های علمی که بخش دولتی وارد نشده	۳/۳۲	۱/۱۵	۳/۹۶	۱۹۶	۰/۰۰۰
توجه صرف به انتقال علم و نپرداختن به تولید آن	۳/۰۷	۱/۱۰	۰/۹۰	۱۹۴	۰/۳۶۵

زیاد و بسیار زیاد می‌دانند. ۲۰/۶ درصد نیز تا حدی به وجود آن قائل بوده‌اند و البته ۹ درصد نیز تأثیر آن را در سطح کم و یا بسیار کم ارزیابی کرده‌اند. بر پایه میانگین حاصل (۳/۸۰) می‌توان در مجموع وجود این پیامد را در سطح زیاد مورد تأیید قرار داد؛

۳. یکی از آثار و پیامدهای مطرح درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، ورود به برخی عرصه‌های علمی است که بخش دولتی به دلیل کاربردهای خاص، تاکنون به آن وارد نشده‌اند و یا کمتر ورود پیدا کرده‌اند (مانند تبلیغ و ارتباطات فرهنگی، مدیریت فرهنگی و برخی از رشته‌های معارف اسلامی). یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که ۴۵/۲ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود این پیامد را در سطح زیاد و یا بسیار زیاد ارزیابی کرده‌اند. حال آنکه ۳۲/۵ درصد از آنان این تأثیر را تا حدی پذیرفته‌اند و ۲۲/۳ درصد نیز آن را در سطح کم و یا خیلی کم

۱. از دیگر آثار و پیامدهایی که درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی ذکر شده، ایجاد فرصتی برای بروز و ظهور اندیشه‌ها و قابلیت‌های افراد در خارج از چارچوب دولتی است [۱۰]. نتایج به دست آمده گویای آن است که ۸۸/۱ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود پیامد یاد شده را در سطح زیاد و بسیار زیاد ارزیابی کرده‌اند. ۹ درصد نیز آن را تا حدی پذیرفته‌اند و این در حالی است که تنها ۲/۵ درصد آن را در سطح کم و یا بسیار کم گفته‌اند. با توجه به میانگین به دست آمده (۳/۸۹) می‌توان وجود این پیامد را نیز تا حد زیادی پذیرفت؛

۲. ایجاد تنوع در محتوای آموزشی، از دیگر آثار و پیامدهایی است که درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی طرح شده است [۱۰]. با توجه به یافته‌های تحقیق می‌توان دریافت ۷۰/۳ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، پیامد یاد شده را در سطح

درصد نیز آن را در سطح کم یا بسیار کم گفته‌اند. بر اساس میانگین به دست آمده (۳/۰۷) می‌توان از منظر پاسخگویان، وجود این پیامد را تا حدودی مورد تأیید قرار داد.

◆ آثار و پیامدهای اقتصادی و مالی

فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، آثار و پیامدهای اقتصادی و مالی در پی داشته است. اهم این موارد را می‌توان بر حسب رتبه، در جدول (۸) ملاحظه کرد:

گفته‌اند. با توجه به میانگین به دست آمده (۳/۳۲) می‌توان تأثیر فعالیت مؤسسه‌های یاد شده در این باره را تا حدودی پذیرفت؛

۴. یکی دیگر از آثار مطرح درباره‌ی فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، توجه صرف به انتقال علم و نپرداختن به تولید آن محسوب می‌شود [۱۹]. با مروری بر یافته‌های تحقیق می‌توان دریافت که از مجموع دست‌اندرکاران مؤسسه‌های مورد بررسی، ۳۶/۹ درصد وجود آن را در سطح زیاد و یا بسیار زیاد، ۳۳/۳ درصد نیز وجود آن را تا حدی و ۲۹/۷

جدول ۸. پیامدهای اقتصادی و مالی مفروض ناشی

از فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی در ایران

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
کاهش تصدی‌گری و هزینه دولت در بخش آموزش عالی	۴/۵۴	۰/۹۱	۲۳/۸۱	۱۹۸	۰/۰۰۰
ایجاد شغل و درآمد برای مدرسان پاره‌وقت (حق‌التدریس)	۴/۱۱	۰/۹۳	۱۶/۷۵	۱۹۷	۰/۰۰۰
استفاده از فرصت اضافه‌اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های دولتی برای تدریس و برطرف کردن بخشی از نیاز مالی آنها	۳/۸۸	۰/۹۱	۱۳/۶۰	۱۹۹	۰/۰۰۰
ایجاد زمینه اشتغال غیرمستقیم برای سایر اصناف و اقشار	۳/۶۴	۱/۰۳	۸/۸۵	۱۹۸	۰/۰۰۰
ایجاد زمینه استخدام برای اعضای هیئت علمی و کارکنان مؤسسه‌های غیردولتی - غیرانتفاعی	۳/۶۱	۰/۹۲	۹/۳۷	۱۹۶	۰/۰۰۰
جلوگیری از خروج ارز و سرمایه ملی به خارج از کشور بابت ادامه تحصیل دانشجویان	۳/۴۷	۱/۲۳	۵/۴۷	۱۹۷	۰/۰۰۰
هدایت سرمایه‌های سرگردان به سوی آموزش عالی	۳/۲۷	۱/۱۳	۳/۳۸	۱۹۷	۰/۰۰۱

ایجاد شغل و درآمد برای مدرسان پاره‌وقت (حق‌التدریس) است. نتایج تحقیق گویای آن است که ۷۷/۳ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود این پیامد را در سطح زیاد و یا بسیار زیاد ذکر کرده‌اند. ۱۸/۷ درصد نیز وجود آن را تا حدی پذیرفته‌اند و البته ۴ درصد از آنان نیز آن را در سطح کم و حتی بسیار کم گفته‌اند. با توجه به میانگین حاصل (۴/۱۱) در مجموع می‌توان تأثیر فعالیت مؤسسه‌های یاد شده در این باره را تا حدود زیادی مورد پذیرش قرار داد؛

۳. استفاده از فرصت اضافه‌اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های دولتی برای تدریس و برطرف کردن بخشی از نیاز مالی آنها، یکی دیگر از آثار و پیامدهای

۱. کاهش تصدی‌گری و هزینه دولت در بخش آموزش عالی، از جمله آثار و پیامدهای مطرح درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی است [۱۲]. نتایج تحقیق حاکی از آن است که از مجموع دست‌اندرکاران این مراکز، ۹۰ درصد تأثیر فعالیت مؤسسه‌های یاد شده را در سطح زیاد و بسیار زیاد، ۵ درصد تا حدی و ۵ درصد نیز آن را در سطح کم و یا بسیار کم گفته‌اند. با توجه به میانگین حاصل (۴/۵۴) می‌توان دریافت که دست‌اندرکاران مراکز یاد شده در سطح بسیار زیادی به وجود این پیامد قائل‌اند؛

۲. از دیگر آثار و پیامدهایی که درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی طرح شده است،

بیانگر آن است که از مجموع دست‌اندرکاران این مراکز، ۵۳/۵ درصد وجود این پیامد را در سطح زیاد و بسیار زیاد، ۲۵/۸ درصد تا حدی و ۲۰/۷ درصد نیز آن را در سطح کم و یا بسیار کم گفته‌اند. با توجه به میانگین به دست آمده (۳/۶۰) می‌توان اظهار داشت به عقیده دست‌اندرکاران مؤسسه‌های یاد شده، فعالیت بخش مذکور در این باره تا حد زیادی مؤثر بوده است؛

۷. یکی دیگر از پیامدهای مطرح درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، جذب سرمایه‌های سرگردان به سوی آموزش عالی است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که ۴۲ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود این پیامد را در سطح زیاد و بسیار زیاد می‌دانند. در این میان ۳۴/۳ درصد از آنان تا حدی به وجود آن قائل‌اند و این در حالی است که ۲۳/۸ درصد از آنان، تأثیر آن را کم و یا بسیار کم گفته‌اند. در مجموع با توجه به میانگین آرای دست‌اندرکاران (۲/۲۷) می‌توان دریافت آنان تأثیر فعالیت مؤسسه‌های یاد شده در این زمینه را فقط در سطح کم می‌دانند.

بحث و نتیجه‌گیری

مروری بر آنچه آورده شد، گویای آن است که فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، آثار و پیامدهای مختلفی را به همراه داشته است که در مجموع می‌توان آن را در چهار دسته آموزشی، اجتماعی و فرهنگی، علمی و پژوهشی و اقتصادی و مالی جای داد.

درباره آثار آموزشی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی می‌توان به موارد مختلفی اشاره کرد. از نظر دست‌اندرکاران مؤسسه‌های یاد شده، این مراکز تأثیر بسیار زیادی بر ایجاد زمینه تحصیل برای صدها هزار نفر در مقاطع مختلف و ارائه خدمات و تسهیلات لازم به آنها و نیز کمک به برچیده شدن سد کنکور داشته است. همچنین فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های یاد شده تا حد زیادی بر بومی‌سازی آموزش عالی در استان‌ها، توسعه کالبدی فضای آموزشی، تنوع بخشیدن در روش‌های عرضه مطالب به دانشجویان و توجه به آموزش با دید مادی تأثیر

مطرح درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی است [۱۲]. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که ۶۵/۷ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، به وجود این پیامد قائل‌اند. و این در حالی است که ۲۸/۹ درصد از آنان، این پیامد را تا حدی پذیرفته‌اند و ۵/۵ درصد نیز آن را در سطح کم و یا بسیار کم گفته‌اند. بر پایه میانگین آرای یاد شده (۳/۸۸) می‌توان دریافت فعالیت مؤسسه‌های مذکور در این باره تا حدود زیادی قابل پذیرش است.

۴. از جمله آثار و پیامدهای مطرح درباره فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، ایجاد زمینه اشتغال غیرمستقیم برای سایر اصناف و اقشار است. یافته‌های تحقیق گویای آن است که ۶۰/۳ درصد از دست‌اندرکاران این مراکز، وجود این پیامد را در سطح زیاد و یا بسیار زیاد می‌دانند. ۲۵/۶ درصد نیز آن را تا حدی پذیرفته‌اند و البته در این میان ۱۴/۱ درصد وجود آن را در سطح کم و یا بسیار کم گفته‌اند. به هر ترتیب با توجه به میانگین به دست آمده (۳/۶۴) می‌توان تأثیر فعالیت مؤسسه‌های یاد شده در این زمینه را در سطح زیاد ارزیابی کرد؛

۵. از جمله پیامدهایی که برای فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی طرح شده است، ایجاد زمینه جذب و به کارگیری تعداد کثیری از کارکنان و مدرسان عضو هیئت علمی است که نیروی انسانی لازم برای فعالیت این مراکز را فراهم می‌کند. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که ۵۹/۴ درصد از دست‌اندرکاران اینگونه مؤسسه‌ها، وجود این پیامد را در سطح زیاد و بسیار زیاد می‌دانند. ۳۱ درصد از آنان نیز تا حدی به وجود این پیامد قائل‌اند و حال آنکه ۹/۶ درصد نیز آن را در سطح کم و یا بسیار کم گفته‌اند. با توجه به میانگین به دست آمده (۳/۶۱) می‌توان تأثیر فعالیت مؤسسه‌های مذکور در این باره را در سطح زیاد ارزیابی کرد؛

۶. جلوگیری از خروج ارز و سرمایه ملی به خارج از کشور بابت ادامه تحصیل دانشجویان، از دیگر پیامدهایی است که برای فعالیت مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، مطرح شده است [۱۹]. نتایج به دست آمده

بخش دولتی به آن وارد نشده است. خاطرنشان می‌سازد، یافته‌های مذکور با نتیجه مطالعات محدثی گیلوئی (۲۰۱۳) و تسنیمی و سجادی (۲۰۰۱) در این باره همخوانی دارد. در زمینه اقتصادی و مالی، فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، آثار و پیامدهای مختلفی در پی داشته است. از منظر پاسخگویان، فعالیت مؤسسه‌های یاد شده تأثیر بسیار زیادی بر کاهش تصدی گری و هزینه دولت در بخش آموزش عالی داشته است. همچنین دست‌اندرکاران این مراکز معتقدند فعالیت این مؤسسه‌ها تا حد زیادی بر مواردی از قبیل ایجاد شغل و درآمد برای مدرسان پاره‌وقت، استفاده از فرصت اضافه اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های دولتی برای تدریس و برطرف کردن بخشی از نیاز مالی آنها، ایجاد زمینه اشتغال غیرمستقیم برای سایر اصناف و اقشار، ایجاد زمینه استخدام برای اعضای هیئت علمی و کارکنان مؤسسه‌های غیردولتی - غیرانتفاعی و جلوگیری از خروج ارز و سرمایه ملی به خارج از کشور بابت ادامه تحصیل دانشجویان، تأثیر داشته است. یادآور می‌شود، یافته‌های مذکور با نتایج مطالعات کرونویک و پوزگا (۲۰۰۷)، مهرخان و غمخور (۲۰۰۸)، اسدی (۲۰۱۲)، نادری (۲۰۱۲) و علم و کومار هالدر (۲۰۱۶) در این باره همخوانی دارد. لازم به ذکر است از منظر پاسخگویان فعالیت مؤسسه‌های غیردولتی - غیرانتفاعی تأثیر چندانی بر هدایت سرمایه‌های سرگردان به سوی آموزش عالی نداشته است و میزان آن را در سطح کم ارزیابی کرده‌اند.

پیشنهاد‌های تحقیق

۱. با تعیین معیارهای مختلف برای مدرسان رشته‌های گوناگون (مانند کمترین سطح تحصیلات، برخورداری از سابقه مفید تدریس و ...) می‌توان از به کارگیری افراد فاقد صلاحیت در امر تدریس در مراکز آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، جلوگیری کرد؛
۲. عرضه خدمات آموزشی در بخش خصوصی می‌تواند منافع مادی را نیز به همراه داشته باشد، ولی باید از تأکید بر آن جلوگیری کرد. بنابراین پیشنهاد می‌شود در فرایند صدور مجوز برای مؤسسه‌های غیر دولتی، در غیرانتفاعی بودن آن تأکید شود و با کنترل کیفیت

داشته است. علاوه بر این فعالیت مؤسسه‌های یاد شده تا حدودی موجب استفاده از مدرسان سطح پایین برای تدریس و ورود داوطلبان فاقد صلاحیت برای تحصیل در دانشگاه‌ها شده است. خاطرنشان می‌سازد، یافته‌های مذکور با نتایج مطالعات نادری (۲۰۱۲)، مهرخان و غمخور (۲۰۰۸)، محدثی گیلوئی (۲۰۱۳)، تسنیمی و سجادی (۲۰۰۱)، فرم آکپلو (۲۰۱۶)، علم و کومار هالدر (۲۰۱۶) و آمپونیه و اونوها (۲۰۱۳) همخوانی دارد.

یافته‌های تحقیق همچنین گویای آن است که فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، آثار و پیامدهای اجتماعی و فرهنگی مختلفی را به همراه داشته است. از منظر دست‌اندرکاران دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های یاد شده، فعالیت این مراکز تا حد بسیار زیادی موجب کمک به دولت در گسترش آموزش عالی، کاستن از مهاجرت‌های داخلی (بین استانی) برای ادامه تحصیل و کمک به تحقق بخشیدن به اهداف برنامه‌های توسعه در امر آموزش عالی شده است. همچنین فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های یاد شده تا حد زیادی موجب ارتقای فرهنگ آموزش از طریق فراهم کردن زمینه دسترسی آسان مردم به آموزش عالی، حضور مؤسسه‌های شبه‌دولتی در غالب مؤسسه‌های غیرانتفاعی، رواج تلقی از مفهوم غیرانتفاعی که مترادف با فقدان جدیت و سخت‌کوشی است و کاستن از مهاجرت افراد جویای تحصیل به خارج از کشور شده است. در ضمن فعالیت این مؤسسه‌ها تا حدودی بر محدودیت طبقه‌های کم‌درآمد در راه‌یابی به آموزش عالی مؤثر بوده است. یادآور می‌شود، یافته‌های مذکور با نتایج مطالعات مهرخان و غمخور (۲۰۰۸)، اسدی (۲۰۱۲) و محدثی گیلوئی (۲۰۱۳) در این باره همخوانی دارد.

فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، همچنین آثار و پیامدهای علمی و پژوهشی مختلفی در پی داشته است. از منظر دست‌اندرکاران مؤسسه‌های یاد شده، فعالیت این مراکز تأثیر زیادی بر ایجاد فرصتی برای بروز و ظهور اندیشه‌ها و قابلیت‌های افراد خارج از چارچوب دولتی و ایجاد تنوع در محتوای آموزشی داشته است. همچنین فعالیت این مراکز تا حدودی موجب توجه صرف به انتقال علم و نپرداختن به تولید آن و ورود به برخی عرصه‌های علمی شده که تاکنون

۵. با هدایت کمک‌های مالی دولت و سازمان‌های امدادی و حمایتی، می‌توان زمینه را برای دسترسی افراد کم‌درآمد به آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی فراهم کرد. در این زمینه الگوهای مختلفی در کشورهای گوناگون وجود دارد که متناسب با شرایط کشور ایران می‌توان یکی از آنها را انتخاب و استفاده کرد؛

۶. با توجه به فزونی یافتن ظرفیت دانشگاه‌ها نسبت به متقاضیان ورود به آموزش عالی که منجر به پدیده «صندلی‌های خالی» شده است، پیشنهاد می‌شود توسعه کمی مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی (از نظر تعداد و ظرفیت پذیرش) متوقف شود و به جای آن ارتقای سطح کیفیت در دستور کار قرار گیرد.

۷. پژوهش حاضر مبتنی بر دیدگاه دست‌اندرکاران دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی و غیرانتفاعی انجام شده است. پیشنهاد می‌شود در آینده به بررسی دیدگاه دیگر ذی‌نفعان در آموزش عالی خصوصی نیز پرداخته شود.

خدمات آموزشی از شکل‌گیری نگرش مادی نسبت به آن جلوگیری کرد؛

۳. فعالیت مراکز آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی در برخی از موارد موجب ورود افراد فاقد صلاحیت برای تحصیل در دانشگاه شده است، ولی با الزام این مؤسسه‌ها به رعایت استانداردهای لازم، می‌توان بر فرایند تحصیل آنان اثر مثبت گذاشت و از خروج این افراد بدون کسب معلومات لازم (مدرک بی‌علم) ممانعت به عمل آورد. از جمله اقدام‌های مفید در این باره، ارزیابی مستمر خدمات اینگونه مؤسسه‌ها از سوی وزارت علوم است؛

۴. برای جلوگیری از بازتولید مؤسسه‌های آموزش عالی شبه‌دولتی در فهرست مراکز آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی، لازم است تا علاوه بر اعمال دقت لازم در صدور پروانه برای اینگونه مراکز، با قطع ردیف بودجه دولتی و یا دیگر کمک‌های غیرمستعارف به آنها، زمینه را برای حضور و فعالیت بخش خصوصی واقعی فراهم کرد؛

References

منابع

- [1] Araghih, A. The Typology of Interdisciplinary Approaches and Their Implications in Designing a Multicultural Curriculum in Higher Education (in Persian) journal of New Approaches in Educational Administration. 2014. Year 4, Issue 1, spring 92, Successive 13.
- [2] Mohsenpor Kebria, H & Fathi Vahjargah, K & Arefi, M & khorasani, A. Explaining the ground conditions for promoting curriculum culture in Iranian universities and higher education institutions. (In Persian). Journal of New Approaches in Educational Administration. 2018. Year 8, Issue 4, winter96, Successive 32.
- [3] OECD. Funding Systems and Their Effects on Higher Education Systems: Country study-Austria, 2007. OECD.
- [4] Mohamedbhai, G .The changing landscape of private higher education. Retrieved from university world news. 2017.
- [5] Rezaeian, M, Tavako, M, & Naveebrahim, A. Challenges facing the non-profit non-governmental higher education institutions and universities (In Persian). Iranian Higher Education, 2016, 8 (1): 72-91.
- [6] Tavakol, M & Nave ebrahim, A & Rezaeian, M. Implications and consequences of private sector participation in higher education (In Persian). Sociological review. 2017. Article 12, Volume 24, Issue 2, winter and spring 2018: 593-627.
- [7] Jamshidi, L & Arasteh, H. Privatization of Higher Education, concepts, Models and Experiences (in Persian). Tehran: jahad daneshgahi. 2014.
- [8] Qajargar, M. Introduction to the Privatization of the Education System in Iran (In Persian) Tehran: Zohre. 2002.

- [9] Hashemian, F & Zandian, H & Aghamohammadi, J. Analysis of Private Sector Participation in Iranian Education System (In Persian), Strategic and Macro Policies Quarterly, 2015. 3 (12).
- [10] Tasnimi, A., & Sajjadi, M. Critiquing theoretical foundation of privatization in higher education centers (In Persian). Journal of Research and Planning in Higher education. 2001, 7 (2): 15-42.
- [11] Mehrkhan, A. & Ghamkhar, Q. Non-profit, non-governmental higher education institutes (Examining capabilities, challenges, and strategies) (in Persian). Mashhad: Ahangheh. 2008.
- [12] Asadi, F. Challenges of Nonprofit Higher Education Institutions (in Persian). [PhD thesis. National University of Tajikista. 2012.
- [13] Naderi, Q. Higher education plan provision conducted by a non-profit developmental workgroup, from 2010-2012. Iran's Ministry of Science, Research and Technology, Office of Non-Governmental Higher Education. 2012.
- [14] Amponsah, E & Onuoha, Luke. [The Performance and Challenges of Private Universities in Ghana and Nigeria]. International Journal of Business and Social Science. 2013. Vol. 4 No. 5
- [15] Mohaddesi Kilvaei, H. Consequences of increasing commercialization of Iran's higher education. (In Persian) Ketabmah Social Sciences, 2013, 69:94-95.
- [16] Ghoraihi khorasgani, M., Yamani, M., Zakersalehi, G. & Mehran, G. A Content Analysis of Articles in Privatization of Higher Education in Iran Scientific Journals (In Persian). Journal of Science & Technology Policy, 2017, 9 (3), 61-76.
- [17] Ghoraihi khorasgani, M., Yamani, M., Zakersalehi, G., & Mehran, G. Analysis of the Studies Conducted in Higher Education Privatization (in Persian). Journal of Science & Technology Policy. Spring 2016, 8 (1).
- [18] Wilkinson, R. & Yossof I. Public and Private Provision of Higher Education in Malaysia: A Comparative Analysis. Higher Education, 2005, 50, 361-386.
- [19] Crnkovic, B. & Pozega, z. Causes and models of privatization in higher education. Interdisciplinary Management Research. Fourth Symposium. Faculty of Economics in Osijek. 2007: 124-134.
- [20] Wan, Ch. Public and private higher education institutions in Malaysia: Competing, complementary or crossbreeds as education providers. 2007, Retrieved from researchgate.
- [21] Mahmoud, A. A. Challenges Facing the Privatization of Higher Education in the Arab World. In Proceeding of the International Conference, Ahlia University, Kingdom of Bahrain, 3-4 June (pp. 15-20), 2008, London, Taylor & Francis Group.
- [22] Alam, Kh & Kumar Halder, U. The Emergence and Impact of Privatization of Higher Education. (2016). Retrieved from Indian Overview. www.researchgate.net
- [23] Fram Akplu, H. Achievements and challenges of private higher education. Boston International Higher Education Center Publications Center Boston. 2016, No 86.
- [24] Ritzer, G & Goodman, J.D. Theory of Modern Sociology. 2012, Khalil Mirzai & Abbas Lotfi Zadeh. Tehran: jame shenasan. 2012.
- [25] Ritzer, G, Contemporary Sociological theory. 1988. Mohsen Solasi. Tehran: elmi. 1995
- [26] Tavakol, M. When Everybody Gets a Doctorate Degree (In Persian). Ettela'at New Year Special Edition Norouznameh, 15 Mar. 2015: 22-25.
- [27] Mehrali Zadeh, Y. Privatization in higher education (In Persian). Government Management, 1994. Issues 26&27: 60-70.